

بهشت پاپ، دوزخ سنتی و کلاسیک

«فرهیختگان» وضعیت کنسرت‌های موسیقی در نیمه اول سال ۹۸ را بررسی می‌کند، ۶۶ درصد سهم پاپ‌ها! **۳۷**

امیر محبیان در گفت‌وگوی تفصیلی با «فرهیختگان»:

اکثر گروه‌های سیاسی برنامه‌ای ندارند

فقط رای می‌خواهند

فرهیختگان

روزنامه خبری-تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶ صفحه
تهران ۴۰۰۰ تومان
شهرستان‌ها و واحدهای
دانشگاهی ۱۵۰۰ تومان

شماره مسلسل ۳۵۸۸
پنجمین شماره ۷ شهریور ۱۳۹۸
۲۷ دیماه - ۱۴۴
۲۹ آگوست - ۲۰۱۹
شماره ۲۸۵۰

www.Fdn.ir | Thu | 29

یک ماه پس از تغییرات در شرکت کشتیرانی ایران، ابهامات مالی زیادی درباره این شرکت مهم بی‌پاسخ مانده است

در شرکت کشتیرانی چه خبر بود؟

قبل از امضا کردن قولنامه‌ها این مطلب را بخوانید

مسیر قانونی پولشویی از قولنامه می‌گذرد

خطر بازگشت یک طرح شکست خورده به آزمون ارشد

دکتر محمد مهدی طهرانچی در مشهد مقدس مطرح کرد خودسازی اولین اصل در گام دوم دانشگاه آزاد اسلامی

آورده است، بستر مساعدی را هم برای رخنه و رشد مخالفان تفکر آمریکایی-صهیونیستی در فضای مجازی حتی محیط‌های صدور درصد آمریکایی مهیا کرده است، به طوری که اگر آمریکایی‌ها سیاست سانسور و حذف مخالفان خود را از یک حدی بالاتر اجرا کنند، عملاً محیط کسب‌وکار خود را متزلزل و ناامن کرده‌اند؛ بنابراین، آمریکایی‌ها چاره‌ای ندارند که مخالفان خود را در فضای مجازی تحمل کنند، ضمن آنکه سیاست سانسور و حذف در فضای مجازی که هویت‌ها منکر و در موارد بسیاری مخفی است، کار ساده‌ای نیست. یک موضوع دیگر هم که نباید از نظرها دور بماند، فراهم کردن زمینه ورود بعضی امور سرنوشت‌ساز مربوط به فضای مجازی به مجامع بین‌المللی است. امروز آمریکایی‌ها حاکم اول و آخر فضای مجازی شده‌اند، خودشان برای دیگران سهم تعیین می‌کنند و به هیچ‌کس هم پاسخگو نیستند، این در حالی است که اکثر کشورها خواهان سهم عادلانه در این فضا هستند و ترجیح می‌دهند به نحوی مجامع بین‌المللی - با همه ایراداتی که دارند - در این عرصه نقش آفرینی کنند. بنابراین، یکی از اقدامات مورتی که برای تضعیف سلطه آمریکایی‌ها در فضای مجازی باید دنبال شود، وارد کردن پای مجامع بین‌المللی به این میدان است.

محور و چتر بالای سر فضای مجازی، عمدتاً اقتصادی است. البته هنوز حجم تجارت و گردش مالی در فضای مجازی به یک سوم حجم تجارت و گردش مالی در بازارهای سنتی جهان نمی‌رسد، اما سرعت رشد اقتصاد فضای مجازی بسیار بالاست و چه بسا طی ۱۰ سال آینده گردش مالی در فضای مجازی به پای گردش مالی در بازارهای سنتی برسد یا حتی از آن عبور کند. از سوی دیگر، بخش مهمی از محصولات اقتصادی دنیا ایجاد کرده است. نکته‌ای که نباید از نظر دور جاسوسی اطلاعات در فضای مجازی با ما حاصل عملیات جهانی شدن گرایش‌ها و میل‌ها از طریق فضای مجازی، در خدمت اقتصاد است و شرایط بی‌نظیری را برای رشد غول‌های اقتصادی دنیا ایجاد کرده است. نکته‌ای که نباید از نظر دور بماند، این است که فضای فرهنگی و سیاسی در فضای مجازی نیز به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در خدمت اقتصاد است و فرمول‌های کسب‌وکار بر عمده سرویس‌های بزرگ در فضای مجازی احاطه دارد، بنابراین، می‌توان گفت نه فقط انگیزه اصلی حکمرانان فضای مجازی اقتصادی است بلکه حتی کارهایی که به ظاهر غیراقتصادی اند، برآیندشان اقتصادی است، به نحوی که فعالیت در فضای مجازی خارج از ریل اقتصادی به سختی با موفقیت توأم خواهد شد.

وقتی چتر بالای سر فضای مجازی عمدتاً اقتصادی بود، روشن است که بازیگران اصلی فضای مجازی نه فقط از آن جهت که فضای مجازی اهمیت شبکه‌ای و فرامرزی دارد، بلکه از آن جهت که فرمول‌های کسب‌وکار در دنیا براساس بازار آزاد طراحی شده است، شرکت‌های بزرگ غیردولتی هستند. یعنی دولت‌ها اگر مجال بازیگری هم داشتند، میدان را به نفع شرکت‌های غیردولتی باز می‌کردند، این در حالی است که اصولاً دولت‌ها در فضای مجازی مجالی برای عرض اندام ندارند. **ادامه در صفحه ۱۴**

کرد، امروز هم شاهد پیدایش وب (۴) یا وب هوشمند هستیم که نه فقط ابزارها و اشیا را هوشمند می‌کند، بلکه داده‌ها و محیط‌ها هم هوشمندسازی می‌کند و حتماً آینده شگفت‌آوری را برای فضای مجازی رقم خواهد زد. بنابراین، فضای مجازی چه از جهت تکنیکی و چه از جهت محتوایی یک فضای پویاست و تسلط بر آن نیز به افکار پویا نیازمند است.

امروز مقدرات فضای مجازی در اختیار شرکت‌های بزرگ و فراملیتی است، نه دولت‌های بزرگ. البته این سخن به مفهوم آن نیست که دولت‌ها در فضای مجازی هیچ کاره‌اند یا نقش ناچیزی دارند، اما واقعیت فضای مجازی گویای این است که شرکت‌های فراملیتی تا حد زیادی جای دولت‌ها را گرفته‌اند، هر چند دولت‌هایی که روی این شرکت‌ها از جهات سرزمینی، امنیتی یا فکری تسلط دارند، فعلاً برنده این صحنه به حساب می‌آیند، با این ملاحظه که معلوم نیست این دولت‌ها همیشه بتوانند از حربه‌های سرزمینی، امنیتی و حتی فکری به نفع سلطه خود بر شرکت‌ها سود ببرند. با این حال، امروز قلب فضای مجازی از جهت زیرساختی و فنی در ایالات متحده است و پایگاه مرکزی عمده شرکت‌های غول در این کشور است و لذا ایالات متحده به طور طبیعی روی شرکت‌های بزرگ تسلط دارد، اما بحث من یک بحث فکری است؛ یعنی ببینیم امروز کدام تفکر فضای مجازی را حتی در کشورهای اروپایی و آسیایی در قبضه دارد و شرکت‌های بزرگ و فراملیتی از جهت فکری به کدام طرز تفکر وابسته‌اند؟ یا یک نگاه گذرا به آرایش این شرکت‌ها، روشن می‌شود که نوعی تفکر آمریکایی-صهیونیستی بر اکثر شرکت‌های فراملیتی در فضای مجازی سایه انداخته است. برای مثال، در سال ۲۰۱۶ میلادی، هر پنج شرکت بزرگ که نزدیک به ۵۵ درصد از اقتصاد فضای مجازی را در اختیار دارند-هرچند خود را فراملیتی معرفی می‌کنند-اما زیر چتر تفکر آمریکایی-صهیونیستی قرار دارند. اپل، الفابت، مایکروسافت، آمازون و فیس‌بوک که شرکت‌های غولیه به شمار می‌روند، عملابرای فضای مجازی حکمرانی می‌کنند. از طرف دیگر، بزرگ‌ترین اندازه بازارهای جهانی طی ۲۰ سال گذشته در عرصه‌های مختلف از کامپیوتر و خدمات میزبانی اینترنت گرفته تا کلود داده‌های بزرگ، اینترنت اشیا و... متعلق به آمریکایی‌ها و پیروان فکری آنها در جهان است.

با وجود قدرت فرایندهای که آمریکایی‌ها در فضای مجازی دارند، نباید قدرت آنها را با بلانماز غ دانست. آمریکایی‌ها با وجود نقاط قوت‌شان در فضای مجازی، نقاط ضعف زیادی هم دارند که فرصت‌هایی را برای عرض اندام رقبا یا مخالفان آنها فراهم کرده است. کافی است پدیده تک‌اینترنتی با حکمرانی آمریکایی‌ها مثلاً به پدیده دو اینترنتی یا محوریت چینی‌ها، روس‌ها و ایرانی‌ها تبدیل شود و موفق شوند تنها ۲۰ درصد از جمعیت کاربران دنیا را به سمت خود جذب کنند، در این صورت شرایط همچنان به نفع آمریکایی‌ها رقم نخواهد خورد. از سوی دیگر، اصولاً اهمیت شبکه‌ای و تعاملی فضای مجازی، در عین حال که موقعیت سودآوری را برای شرکت‌های آمریکایی به وجود

دهد، هم اثر کمپانی بزرگ تولیدی، هم بیشتر دیده شده و هم اثر بیشتری داشته باشد. از سوی دیگر، به مدد شبکه‌ای بودن فضای مجازی، هر محصولی این قابلیت را دارد که بدون هرگونه محدودیتی در تمام فضای مجازی منتشر شود. ویژگی بعدی، «فراسرزمینی» بودن فضای مجازی است. فراسرزمینی بودن یعنی اینکه مرزهای جغرافیایی و محدودیت‌های اعتباری ناشی از نظم سیاسی دولت-ملت، مانع از کارکرد شبکه‌ای فضای مجازی نیست. حتی باید گفت هر چند جغرافیا و حاکمیت ملی در فضای مجازی هنوز اثرگذار است، اما می‌توان در آینده نزدیک، شاهد شرایطی بود که حاکمیت ملی حداقلی شده و در مواردی از بین رفته باشد و جای آن را حاکمیت شبکه‌ای بگیرد. در این صورت، کسانی که بر شبکه از جهات تکنیکی یا محتوایی تسلط دارند، جهان را تحت مدیریت خود قرار خواهند داد. ویژگی دیگر، «فردگرایی مضاعف» است. فردگرایی مضاعف یا فردگرایی معنای individuality است، اما معنای آن نیست تنگ‌انگیزی دارد، اما معنای آن به نحو فراتر، ناظر به گسترش قلمرو فرد در فضای مجازی است. ممکن است کسی بگوید، در شرایطی که یکی از مولفه‌های فضای مجازی شبکه‌ای شدن است، چگونه قلمرو فرد در فضای مجازی گسترش پیدا می‌کند؟ در پاسخ می‌گوییم، فرد در عین حال که در شبکه و محیط همگرازیست می‌کند، اما می‌تواند منویات خود را مستقل از جمع و به نحو آگرایا پیش ببرد. بنابراین، شمار در فضای مجازی با افرادی روبه‌رو هستید که هر چند به ظاهر در جمع هستند و از بعضی خواص جمع سود می‌برند، اما خطی مستقل و حتی در مواردی معارض با گرایش‌های جمع را دنبال می‌کنند و به اهداف خود نیز می‌رسند. ویژگی بعدی، «صدق‌گرایی» است. یک وجه صدق‌گرایی به هویت‌های جعلی و غیرواقعی در فضای مجازی برمی‌گردد، اما از نظر من، صدق‌گرایی ابعاد وسیع‌تری دارد. اصولاً قابلیت‌های موجود در فضای مجازی، بستر مساعدی را برای رشد و برون‌روغ و فریب مهیا می‌کند و این استعداد را دارد که افکار عمومی جهان را از حقایق دور کند. البته این ویژگی ذاتی فضای مجازی نیست، اما اهمیت زیادی دارد.

در حال حاضر، فضای مجازی به سرعت در حال گذار است. یعنی عموماً به شکل خطی از یک فناوری به فناوری دیگر که نسبت به فناوری قبلی برتری دارد، منتقل می‌شود. حتی بعضی‌ها از انتقال فضای مجازی به فناوری‌های جدید مانند وب معنایا وب هوشمند، به انقلاب فضای مجازی تعبیر کرده‌اند، اما آنچه مسلم است، منظور از انقلاب، شورش علیه بنیادهای فضای مجازی و شکل‌گیری فضای مجازی جدید نیست، بلکه منظور، قدرت‌فراینده برای رشد و توسعه جهانی است تا حدی که نه فقط ظاهر جدیدی در فضای مجازی حاکم می‌شود بلکه بخش مهمی از مناسبات در این فضا نیز دستخوش تغییر می‌شود و به تبع آن زندگی فردی و جمعی انسان‌ها را متحول می‌کند. فضای مجازی با وب (۱) یا وب یکسویه شروع شد، اما به وب تعاملی یا وب (۲) منتقل شد و سپس خیلی سریع وب (۳) یعنی وب معنایی ظهور

روشن است که فضای مجازی از بطن مدرنیته متولد شده است. یعنی با وجود آنکه از آن به عنوان تمدن جدید تعبیر شده، اما منقطع یا در عرض مدرنیته نیست بلکه در طول مدرنیته است. بنابراین، هم جهان‌بینی حاکم بر فضای مجازی، جهان‌بینی سکولار است و هم به تبع آن، ایدئولوژی زاینده از آن یک ایدئولوژی سکولار است. لذا وقتی گفته می‌شود فضای مجازی یک پدیده مدرن است، یعنی با ابتنا به اصول مدرنیسم شکل گرفته و به جلو می‌رود. البته من تسلط اصول مدرنیسم در فضای مجازی را مطلق نمی‌دانم و از همین جهت معتقدم شورش علیه ایدئولوژی فضای مجازی و تغییر در آن ممکن است؛ پس می‌توان گفت، جمهوری اسلامی ایران، همچنانکه با تصرف نسبی در فناوری‌های مدرن به نفع اهداف خود از آنها استفاده کرده است، در فضای مجازی نیز این تصرف و بهره‌برداری ممکن است، هر چند نباید جانب احتیاط را از دست داد.

همان‌طور که در ابتدا اشاره کردم، تلقی من از فضای مجازی، شکل‌گیری یک جهان جدید در معاس یا در بطن جهان واقع نیست. اصولاً تعبیر مجازی یا virtual کمی فریبنده است و این تصور را به وجود می‌آورد که فضای مجازی بیرون از جهان واقع خلق شده و زیستی خارج از جهان واقع را شکل می‌دهد، لکن از نظر من، هر آنچه در فضای مجازی رخ می‌دهد، حتی آنچه از آن به محیط‌های شبیه‌سازی شده، کاملاً خیالی و متفاوت از جهان واقعی تعبیر می‌شود، نه فقط مبدأ آن جهان حقیقی است بلکه مقصد و انتهای آن هم جهان واقعی است و اگر جهان واقعی نباشد، کالعدم است. ممکن است بعضی این مجاز را با مجاز فلسفی مقایسه کنند و براساس آن فضای مجازی را امری غیرواقعی توصیف کنند، این در حالی است که در مجاز فلسفی، ایجاد کلی در ذهن نیز با عرض وجود عینی دارد، هر چند مصادیق ذاتی وجود تلقی نمی‌شود. پس هر آنچه در ذهن متولد می‌شود، وجود واقعی دارد، با این ملاحظه که نه فقط منشأ آن جهان واقع است بلکه می‌تواند آثار بزرگی در جهان واقع داشته باشد. البته از آنجا که فضای مجازی یک محیط فیزیکی است، عینیت در آن از جهات زیادی با عینیت در ذهن انسان متفاوت است.

فضای مجازی دارای ویژگی‌ها و مولفه‌هایی است که اگر این مولفه‌ها عمیقاً درک نشود، مواجهه درست با آن را ناممکن می‌سازد. یکی آنکه فضای مجازی، «شبکه‌ای» است. شبکه یعنی یک سیستم درون‌پیوندی تا حدی شبیه مغز و سلسله اعصاب در بدن انسان که افراد و گروه‌ها را در این فضا به هم متصل می‌کند. باید توجه داشت که با ظهور فناوری‌های مصنوعی و حضور تمام‌قد آن در فضای مجازی، این شبکه به مراتب از قبل پیچیده‌تر خواهد شد. ویژگی دیگر، «تعاملی» است. یعنی تولید محتوا در فضای مجازی مانند رسانه‌های سنتی یکطرفه نیست که کسی محتوایی را تولید و دیگران آن را مصرف کنند، بلکه در این فضا همه حتی کوچک‌ترین کاربر در مقام تولید کننده قرار دارد و حتی ممکن است تولیدی بکند

رضا غلامی
رئیس مرکز پژوهش‌های علوم انسانی - اسلامی صدا

فناوری و رشد فضای مجازی به صورت فرایند در حال پیشرفت و گسترش در همه ابعاد زندگی بشر است و در این میان اگر فکری برای ساماندهی این سیل اطلاعاتی نشود، بی‌گمان این فرصت می‌تواند همچون هر پدیده دوسویه دیگری به تهدید تبدیل شود. البته پرواضح است همان‌گونه که از ترس مرگ نباید تن به خودکشی سپرد، از احتمال تهدید نیز نباید از فرصت‌ها چشم پوشید و بلکه باید زمینه استفاده هدفمند و کم‌آسیب را بیش از پیش فراهم کرد. ناگفته پیداست که دستیابی به این مهم الزاماتی دارد. در همین راستا رضا غلامی، رئیس مرکز پژوهش‌های علوم انسانی - اسلامی صدا چندی پیش در نشست که به همت مجمع عالی علوم انسانی - اسلامی برگزار شده بود، بر آن شد الگویی با عنوان «الگوی حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی» را پیشنهاد کند. الگویی که شش ضلعی می‌خواندش و از ۶ محور اساسی شبکه ملی اطلاعات، شبکه فراملی اطلاعات، نظام حقوق بین‌الملل، گفت‌وگو، مواجهه انقلابی، شرکت‌های بزرگ غیردولتی و بسیج سایبری فراملی تشکیل شده است. رضا غلامی معتقد است این ۶ محور اگرچه از یک جنس نیستند؛ اما در موفقیت یکدیگر نقش جدی ایفا کرده و عمده اهداف جمهوری اسلامی در فضای مجازی را پوشش می‌دهند. رئیس مرکز پژوهش‌های علوم انسانی - اسلامی صدا بحث خود را از اهمیت فوق‌العاده فضای مجازی و نسبت آن با انقلاب اسلامی آغاز و سپس به طرح اصول راهبردی جمهوری اسلامی ایران درباره فضای مجازی پرداخته و در نهایت الگو و اضلاعش را به مثابه الگوی مطلوب حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی تشریح کرده است. آنچه در ادامه می‌آید، مشروح این ارائه و سخنرانی است که در اختیار «فرهیختگان» قرار گرفته است.

در شروع بحث و به عنوان مقدمه، چند مطلب مهم و تعیین‌کننده که نقش مهمی در درک مباحث خواهد داشت را خدمت‌تان مطرح می‌کنم:

باید بدانیم با چه پدیده مهمی روبه‌رو هستیم. هر چند من فضای مجازی را جهان دوم تلقی نمی‌کنم، اما نمی‌توان انکار کرد که فضای مجازی تقریباً در همه سطوح زندگی فردی و اجتماعی مردم جهان نفوذ کرده و در آینده نزدیک، نفوذ خود را در چند گام تازه، تکمیل خواهد کرد. در واقع، فضای مجازی در حال ایجاد یک تمدن جدید بشری است که نه فقط از تمدن‌های قبلی به مراتب پیشرفته‌تر و در عین حال پیچیده‌تر است، بلکه علاوه بر سرعت برق‌آسای خود، فراگیرتر است؛ یعنی دایره هضم و جذب آن از تمدن غرب مدرن بیشتر است.